

"Kudret-i İlahiye bilfiil taaluk ettiği şeylere madde ve suret verir. Maddesi ve sureti olmayan şeye ise kudretin bilkuvve taalluku vardır. Fakat bilfiil taalluku yoktur." ifadesinde "bilkuvve taalluk", ne demektir?

Varlık **vacip**, **mümkün** ve **mümteni** olmak üzere üç sınıftır.

Vacip, Allah'ın Zatı ve sıfatlarıdır.

Mümkün, varlığı ve yokluğu müsavi olan ve varlık sahasına çıkmak için vacip olan Allah'a muhtaç olan varlıklara denir.

Mümteni ise, varlığı asla mümkün olmayan şeylere denir.

Varlık sınıfından olan **mümkünatın da üç kısmı vardır.**

Birisi "mevcut", yani **varlık sahasına çıkmış, harici vücudu olan her şey** demektir. Bu mevcudatı yaratan ve idare eden, **Allah'ın kudret sıfatıdır.** Kulun hiçbir müdahalesi olamaz. Burada Allah'ın kudret sıfatına bilfiil tabirini kullanabiliriz.

İkinci sınıfı ise, "madum"dur. Yani, **varlık sahasına çıkması mümkün ve caiz olup da henüz varlık sahasına çıkmamış olan** şeylerdir. Burada Allah'ın kudret sıfatı tecelli edebilir, ama henüz tecelli etmediği için İlahi kudret burada bilkuvve olarak hazır bir vaziyette denilebilir. Yani kudretin bilkuvve olması tecelli etmesi imkan içinde iken, henüz tecelli etmemiş hali ve potansiyeli anlamadadır.

Üçüncüsü ve irade ve ruhun mahiyeti ile alakalı olan kısmı ise, **itibari ve nispi şeyler** dediğimiz; **"mevcut ile madum arası"** olan varlıklardır. Bu üçüncü sınıf olan **itibari ve nispi emirler**, ne "mevcut"tur ne de "madum"dur. İkisi arasında bir makam ve mevkie sahiptirler. Bu sınıfta Allah'ın kudret sıfatının taalluk ve tecellisi yoktur. **Mec'ûl (مَجْعُول)dür, ama mahluk değildirler.** Yani Allah'ın tasarımı ve tercihidirler, ama kudretin alanı olan mahlukat sınıfından değildirler, demektir.